

หน่วยงานรับผิดชอบ

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 17 (พัทลุง)

ชื่อกิจกรรมที่ดำเนินการศึกษา

การแกะสลักต่อไม้ยางพารา

การแกะสลักต่อไม้ยางพารา

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์การเรียนรู้การแกะสลักต่อไม้ยางพารา ตั้งอยู่ที่วัดตะโหมด อำเภอยะโหมด จังหวัดพัทลุง เดิมงานแกะสลัก ถือเป็นภูมิปัญญาประจำท้องถิ่นของชาวบ้านในชุมชน ตะโหมด เนื่องจากเมื่อก่อนชุมชน ตะโหมด เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงพึ่งตนเองในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้แล้วก็ยังสามารถในเรื่องของการใช้ฝีมือช่าง ในการตกแต่งสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้กันในหมู่บ้านหรือของ ใช้ในครัวเรือน เช่น การแกะสลักพระพุทธรูปไว้บูชาที่ในวัดการแกะสลักหัวมิด (ด้ามมิด) พกประจำตัว หรือหัวมิดหมอกกลางบ้าน แกะสลักกระต่ายขูดมะพร้าวด้วยเครื่องมือไม้ที่ขึ้น มีมิดปลายแหลม ขวาน ฆ้อน สิ่ว ซึ่งต่างกับกับปัจจุบันที่มีเครื่องมือที่ทันสมัยและ มีมากมายหลายชนิดมาใช้

ดังนั้น ท่านพระครูสุนทรกิจจานุ โยค จึงมีความคิดที่จะให้มีการอนุรักษ์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของช่างฝีมือเอาไว้โดยเฉพาะการแกะสลักไม้ จึงได้ร่วมมือกับคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดทำโครงการแกะสลักต่อไม้ยางพาราขึ้น โดยการรับสมัครคนที่สนใจอยากจะได้ เรียนรู้ในเรื่องการแกะสลักต่อไม้ยางพาราพร้อมกับได้ มีการจัดจ้างช่างมาสอนให้ความรู้ ตลอดจนจัดตั้งเป็น “ศูนย์การเรียนรู้การแกะสลักต่อไม้ยางพารา” ที่วัดตะโหมด เมื่อ ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการแกะสลัก

1. สิวแกะสลัก

- 1.1 สิวแบน
- 1.2 สิวโค้ง
- 1.3 สิวกลม
- 1.4 หอบ
- 1.5 สามเหลี่ยม
- 1.6 มีดปาด

2. ค้อน สำหรับตอก

3. ขวาน

4. เลื่อย

5. สว่านไฟฟ้า

6. เครื่องขัดกระดาษทราย

7. กาวติดไม้ชนิดแห้งเร็ว

การฝึกแกะสลักไม้แผ่น

วิธีการแกะสลัก

1. การเตรียมวัสดุต่อไม้ยางพารา

1.1 การเตรียมโดยการคัดเลือกต่อไม้ยางพารา จากแปลงที่มีการโค่นล้ม ใหม่ ๆ โดยการคัดเลือกเอา ตอที่มีรากแขนงขนาดใหญ่หลาย ๆ ราก หรือคัดเลือกต่อไม้ยางพาราที่มีลักษณะที่ต้องการ หรือเหมาะสมกับชิ้นงานที่จะทำ

1.2 การตกแต่งทำความสะอาดต่อไม้ยางพารา เมื่อคัดเลือกต่อไม้ยางพาราได้แล้วก็นำมาทำความสะอาด โดยใช้ขวานหรือเลื่อย ๆ ตัดปลายรากออกให้ได้ตามความต้องการ

1.3 นำเอาต่อไม้ยางพาราที่ตัดแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาล้างทำความสะอาดเพื่อล้างเอาเศษดิน หิน หรือทรายที่ติดมากับต่อไม้ยางพาราออกให้หมด เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายกับเครื่องมือในเวลาแกะสลัก อาจทำให้ส่วบิ่นหรือแห้วงได้

1.4 เมื่อทำความสะอาดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องแกะเปลือกไม้ยางพาราออกให้หมด โดยวิธีการใช้การค้อนตีเปลือกยางพาราเบา ๆ เปลือกยางพาราก็จะหลุดออก ในเวลาแกะเปลือกยางพาราไม่ควรใช้แรงตีหนัก ๆ เพราะจะทำให้เนื้อไม้ชำรุด

การแกะสลักเปลือกยางพารา

การคัดเลือกต่อไม้ยางพารา

2. การแกะสลักต่อไม้ยางพารา

2.1 การขึ้นรูป โดยการนำเอาต่อไม้ยางพาราที่เตรียมไว้ โดยการนำมาวางเอาส่วนของโคนที่เป็นลำต้นไว้ด้านล่างส่วนของรากให้อยู่

การขึ้นรูปสัตว์

ด้านบนแล้วเลือกคุณลักษณะของรากยางพาราว่าลักษณะการวางของรากเหมาะที่จะทำรูปอะไร แล้วจึงใช้ส่วมาตอกขึ้นรูปให้เป็นเค้าโครงรูปร่างพอหยาบ ๆ ก่อนส่ว

ที่ใช้มีหลายขนาดการใช้ส่วขึ้นรูปก็จะอยู่ที่ขนาดของรากยางพาราหรือขนาดของรูปที่ต้องการจะแกะสลักว่าใหญ่เล็กขนาดไหนก็เลือกใช้ส่วให้เหมาะสม ซึ่งมีอยู่หลายขนาดเมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วจึงค่อยเก็บรายละเอียดอื่น ๆ

การขึ้นรูปคน

2.2 การตกแต่งรายละเอียด เป็นขั้นตอนที่ถัดจากการขึ้นรูป ถ้าหากมีการรวมกลุ่มกันแกะสลักหลายคนก็อาจมีการแบ่งหน้าที่กันทำ โดยมีการแบ่งกลุ่มที่รับผิดชอบดังนี้ คือ กลุ่มที่ทำหน้าที่ขึ้นรูป กลุ่มตกแต่งรายละเอียด กลุ่มทำความสะอาดขัดตกแต่งลงสี ลงน้ำมัน หรือขัดเงา หลังจากมีการขึ้นรูปแล้ว ก็จะตกแต่งเก็บรายละเอียดให้เห็นเป็นรูปเหมือนกับของจริง เช่น การตกแต่งรูปสัตว์ การแต่งรายละเอียดจะต้องมีครบทุกส่วน ส่วนหัวมีขน หู มีใบหู รูหู จมูก ปาก ฟัน เล็บ มีทุกอย่างเหมือนกับสัตว์จริง ๆ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการตกแต่งรายละเอียดจะมีอยู่มากมายหลายชนิดที่สามารถนำมาใช้ให้เหมาะกับส่วนที่ต้องการแกะสลัก เช่น มุมแถบ ๆ จะใช้สามเหลี่ยมตัวใหญ่ หรือตัวเล็กตามต้องการหรืออาจใช้มีดปาดตกแต่งเก็บรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

การแต่งรายละเอียด

การเตรียมเพื่อทาน้ำมัน,ทาสี

สำหรับการตกแต่งรายละเอียดต้องทำให้เสร็จ ทีละรูป ไม่ควรข้ามไปทำรูปอื่น หรืองานชิ้นอื่น ๆ ก่อน หรือสลับไปมา เพราะอาจทำให้เราหลงและเก็บรายละเอียดได้ไม่หมด ทำให้งานที่ออกมาไม่สวยงาม หรืออาจมีตำหนิได้

2.3 การขัดและตกแต่งลงสี น้ำมัน การขัดหรือตกแต่ง ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการแกะสลัก การขัดอาจขัดด้วยมือหรือ ใช้เครื่องมือช่วยขัดก็ได้ การขัดด้วยมือจะช้า แต่จะมีความละเอียดกว่า และสามารถขัดได้ในทุกซอกทุกมุม ส่วนการขัดกับเครื่องขัดจะขัดได้เร็วในพื้นที่ที่กว้างไม่ขัดขวางมากนัก

แต่ถ้าหากไม่ระมัดระวังอาจทำให้รูปทรงเสียหายได้ เนื่องจากความแรงและเร็วของเครื่องตัด เมื่อตัดทำความสะอาดแล้วก็นำมาลงน้ำมันหรือทาสี เพื่อให้เกิดความสวยงามตามความชอบ

ปัญหา

1. ตอไม้ยางพาราเป็นตอไม้สด มีน้ำหนักมาก ต้องใช้กำลังคนมากหรือต้องใช้เครื่องมือ เครื่องทุนแรงในการเตรียมวัสดุในการแกะสลัก
2. ชิ้นงานที่แกะสลัก ไม่เหมาะที่จะนำไปตกแต่งสวนนอกบ้านหรือกลางแจ้ง
3. มีมอดไม้เข้าทำลาย
4. มีเชื้อราหลายชนิดเข้าทำลายชิ้นงานที่แกะสลักเสร็จแล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. หลังจากแกะสลักตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรเอาชิ้นงานไม้บดด้วยน้ำยากันพวกเชื้อรา หรือมอดปลวกต่าง ๆ
2. การแกะตอไม้ยางพารา ใน 1 ตอ ควรแกะสลักให้เสร็จภายใน 3 สัปดาห์หรือประมาณ 20 วัน เพราะถ้าหากใช้เวลาในการแกะสลักนานกว่านี้ ตอไม้ยางพาราจะแห้งเนื้อไม้จะเหนียวทำให้แกะสลักยากมากยิ่งขึ้น
3. ควรหารูปแบบของชิ้นงานที่คงเอกลักษณ์ของตอไม้ยางพาราอยู่
4. ควรสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมทักษะในการออกแบบและแกะสลักเพิ่มเติมอีก

การเตรียมวัสดุตอไม้ยางพารา

ตอไม้ยางในสวน

ตอไม้ที่ไม่แกะเปลือก

← ตอไม้ที่กำลังแกะเปลือก

→ ตอไม้แกะเปลือก

การแกะสลักแผ่นไม้ยางพารา

แผ่นไม้ยางพารา

การวาดรูปบนแผ่นไม้

การแกะไม้แผ่น

แกะสลักเสร็จ

